

Zespół sawanta

[psycholog Kamila Kroczyńska](#)

Zespół sawanta (ang. Savant Syndrome) to niezwykła dysfunkcja mózgu, która polega na tym, że osoby upośledzone umysłowo prezentują ponadprzeciętne zdolności. Sawanci zwykle mają doskonałą pamięć mechaniczną i potrafią zapamiętać raz przeczytaną informację do końca życia. Wśród sawantów jest bardzo wiele osób z [autyzmem](#) czy zespołem Aspergera. W skrócie sawant to upośledzony geniusz – nie potrafi poradzić sobie z najprostszymi czynnościami, jest zależny od pomocy innych, ale wykazuje nieprawdopodobne umiejętności intelektualne w jakiejś dziedzinie, np. muzyce, matematyce czy lingwistyce.

Na czym polega zespół sawanta?

Słowo „sawant” pochodzi z języka francuskiego (fr. *savant*), co oznacza „uczony, mądry, biegły”. Za autora określenia „zespołu sawanta” uważa się odkrywcę zespołu Downa – Johna Langdona-Downa. Opisał on w swoich pracach naukowych liczne przypadki współwystępowania ponadprzeciętnych zdolności z upośledzeniem umysłowym i zaproponował w 1887 roku pojęcie „idiota-sawant” (fr. *savant idiot*) – uczony głupiec. Jednak pierwsze wzmianki o koegzystencji dysfunkcji mózgu z genialnymi umiejętnościami pojawiły się 100 lat wcześniej – w 1789 roku – w pracach pioniera amerykańskiej psychiatrii, Benjamina Rusha.

Benjamin Rush opisał historię niezwykłego człowieka, który przy ograniczonych umiejętnościach liczenia prezentował niewiarygodne zdolności matematyczne, np. potrafił precyzyjnie obliczyć, ile sekund przeżyje człowiek w ciągu 70 lat, 17 dni i 12 godzin, uwzględniając lata przestępne. Obecnie określenie „zespół sawanta” rezerwuje się dla osób, które przy poważnych zaburzeniach intelektualnych i ilorazie inteligencji oscylującym w granicach 40. wykazują niebywale **zdolności umysłowe** w konkretnej dziedzinie, izolowane obszary wyjątkowych umiejętności.

Neurobiologia a zespół sawanta

Szacuje się, że zespół sawanta występuje najczęściej u osób, które cierpią na zaburzenia autystyczne – średnio co 10 autysta to sawant. Jednak ponadprzeciętne umiejętności mogą wykazywać także osoby upośledzone umysłowo, z urazami mózgu czy otępieniem umysłowym. Najczęściej **syndrom sawanta** ma charakter wrodzony. Wśród sawantów zdecydowanie dominują mężczyźni. Naukowcy próbują wyjaśnić te dysproporcje płciowe w zespole sawanta wpływem testosteronu na rozwój mózgu w życiu płodowym.

O zespole sawanta mówi się, że jest to szczególny dar, tak jakby natura rekompensowała ludziom z dysfunkcjami umysłowymi gratyfikacją w postaci fenomenalnych zdolności. Zespół sawanta nie jest żadną chorobą ani patologią, więc nie podlega leczeniu. To szczególny stan umysłu – współwystępowanie deficytów poznawczych z genialnymi umiejętnościami. Na pierwszy rzut oka zespół sawanta wydaje się być paradoksem, jakimś dziwnym wybrykiem natury, niespotykaną hybrydą biologiczną. Jak głupiec może być geniuszem – przecież to niedorzeczność?

Hipotezy naukowe próbują wyjaśniać dziwną zagadkę sawantyzmu poprzez odwołanie się do plastyczności mózgu. Najczęściej **osoby upośledzone umysłowo** mają zaburzone funkcje zlokalizowane w „logicznej” lewej półkuli mózgu, odpowiedzialnej za sekwencje, porządek, hierarchizację i zdolności językowe. Uszkodzenie lewej półkuli mózgu skutkuje większą aktywnością prawej półkuli w celu zrekompensowania utraconych funkcji. W ten sposób wielu sawantów prezentuje fenomenalne zdolności w takich dziedzinach, jak muzyka, plastyka, rzeźba, gdyż „intuicyjna” **prawa półkula** odpowiada właśnie za zdolności artystyczne.

Zdolności sawantów

Jakie ponadprzeciętne umiejętności prezentują osoby z zespołem sawanta? Mimo bardzo niskiego ilorazu inteligencji i trudności w życiu społecznym, sawanci wykazują genialne zdolności w takich dziedzinach, jak:

- matematyka – potrafią dokonać niebywałych obliczeń rachunkowych, odtworzyć długi ciąg liczb, precyzyjnie odmierzyć czas, podać dzień tygodnia, jaki przypadał konkretnej dacie;
- plastyka – prezentują niebywale zdolności manualne i wizualne; są genialnymi malarzami i rzeźbiarzami, np. tworzący z niezwykłą precyzją dzieła malarskie autysta Richard Wawro albo niepełnosprawny Alonzo Clemons, który z wszystkimi detalami anatomicznymi potrafi w mgnieniu oka wyrzeźbić w wosku podobiznę każdego zwierzęcia;
- lingwistyka – prezentują fenomenalne **zdolności językowe**, uczą się z niewiarygodną szybkością gramatyki i słów języków obcych, sprawnie komunikują się nawet w kilkunastu językach świata tak, jak Daniel Tammet z zespołem Aspergera, który zna język: niemiecki, angielski, francuski, hiszpański, esperanto, rumuński, litewski, walijski, galijski, estoński i islandzki; czasami niezwykle zdolności lingwistyczne i opanowanie obcego języka może mieć charakter „pamięci bez pojmowania”;
- muzyka – prezentują talenty kompozytorskie, potrafią bezbłędnie odtworzyć z pamięci zasłyszany wcześniej utwór, są wirtuozami gry na fortepianie czy innych instrumentach muzycznych tak, jak Leslie Lemke – chory na porażenie mózgowe.

Chyba najbardziej znanym sawantem na całym świecie jest Amerykanin Kim Peek (1951-2009), nazywany „genialnym upośledzonym” albo „chodzącą encyklopedią”. Mimo [zaburzeń rozwoju](#), miał genialną pamięć, znał na pamięć tysiące książek, potrafił czytać dwie strony na raz w kilka sekund, zapamiętywał mnóstwo informacji, np. numery telefonów, kody pocztowe, daty, adresy, układy ulic, rozpoznawał utwory muzyczne ze słuchu. Jego osoba stała się inspiracją dla twórców filmu „Rain Man”, który zdobył cztery Oscary. Pierwowzór Kima Peeka odegrał Dustin Hoffman.

Zespół sawanta wciąż pozostaje tajemnicą ludzkiego umysłu. Najważniejsze jednak zdaje się

to, że szczególne zdolności stają się często bazą dla rehabilitacji chorego. Nieprzeciętne właściwości umysłu sawanta mogą być swego rodzaju metodą terapii dla osób z autyzmem, wokół których koncentruje się pomoc psychologiczna. Niebywale zdolności mogą pomóc wyjść osobom z ich zamkniętego świata, usprawnić codzienne funkcjonowanie i polepszyć kontakty z innymi ludźmi.

autyzm.abczdrowie.pl